

Angst en angstagressie

Ja maar, dat doet-ie omdat hij getraumatiseerd is...

Het zal iedereen bekend voorkomen: een hond luistert niet, is angstig of valt uit naar een andere hond en de verklaring van zijn baasje die nadien volgt om dat gedrag goed te praten. De hond is eerder als pup gepakt door een zwarte hond (waardoor elke zwarte hond die vanaf dan zijn pad kruist de schuld zal krijgen), of, de hond is getraumatiseerd door zijn verleden als straathond, of, hij is vroeger mishandeld. Allemaal redenen om zijn wangedrag te verklaren. Zijn geschiedenis draagt de hond als een rugzak zijn verdere leven mee wat dan als excuus wordt aangehaald voor het ongewenste en onaangepaste gedrag. Er is helaas niets aan te veranderen...

Het verleden

Eigenaren vertellen soms lange verhalen om het huidige gedrag van hun hond te verduidelijken. Ongeacht of deze kloppen (want soms zijn het slechts veronderstellingen en hoeft het niet eens waar te zijn), is het verleden voor een hond eigenlijk weinig relevant. Honden leven in het hier en nu en hebben in feite geen boodschap aan iets wat in het verre verleden is gebeurd. Als ze het al zouden herinneren, iets waar deskundigen het nog steeds niet over eens zijn. De meeste experts gaan er trouwens van uit dat honden een beperkt geheugen hebben. Wel kan een hond een duidelijk gedrag ontwikkelen als reactie op bepaalde situaties en dat gedrag nadien als een gewoonte beschouwen.

Geheugen versus ingesleten gedrag

Ter illustratie: een eigenaar slaat zijn hond met een riem. De hond associeert een mens met een opgeheven arm en het zwiepen van een riem met de direct daarop volgende pijn. Om deze pijn in de toekomst te voorkomen zal de hond wegduiken op het moment dat een mens een riem pakt en zijn arm opheft. Dat betekent niet dat de hond altijd en overal denkt aan riemen of mensen. Alleen zal de hond, als deze combinatie opduikt, zich uit de voeten maken omdat er dan pijn volgt. Natuurlijk kan de hond leren dat wegrennen in zulke situatie niet (altijd) hoeft. Een andere reactie om het gevaar voor te zijn kan uitvallen zijn, of zelfs bijten. Zaak is wel om dit ongewenste gedrag te wijzigen, zowel voor de veiligheid van de hond als voor eigenaar en de omgeving.

Verschillende reactiemogelijkheden

Het is belangrijk te weten waarom de hond ongewenst gedrag vertoont om de verschillende trainingsmethodes te kunnen bepalen. Misschien is de hond van nature onzeker, of is hij slecht gesocialiseerd waardoor er maar weinig vertrouwde dingen zijn. En deze basisonzekerheid kan verergeren als de eigenaar een gebrek aan leiderschap vertoont. Een goed gesocialiseerde hond heeft een lange lijst van bekende en vertrouwde zaken, mensen en ervaringen. Een zelfverzekerde eigenaar die op de juiste manier leiding geeft, kan zelfs de meest schuchtere hond zelfvertrouwen geven.

Het vergoelijken en zelfs aanmoedigen van angstig-agressief gedrag is de essentie van slecht leiderschap. Een hond die niet op de juiste manier steun en aanmoediging krijgt, wordt door de eigenaar feitelijk in de steek gelaten waardoor deze het gevoel krijgt dat hij er alleen voor staat... en dus zal deze hond juist uit onzekerheid blijven uitvallen. Niet

omdat hij als pup door een of andere hond is gegrepen, maar omdat hij niet is gecorrigeerd in zijn gedrag en omdat de hond het gevoel heeft dat hij niet wordt beschermd door zijn baas en dus zelf zijn boontjes moet doppen.

Excuus

Mensen wijzen vaak op bijzondere ervaringen als oorzaak voor ongewenst gedrag en expliciete reacties. Een hond kan schuw en angstig zijn wat leidt tot agressie of onverdraagzaamheid. En kennelijk is het ook gelijk het excuus voor de eigenaar om de hond toe te staan dit gedrag te vertonen.

Maar is dit wel eerlijk ten opzichte van de hond? Om nog niet te spreken over andere honden die de dupe kunnen worden van het onaangepaste gedrag. Als je naar de hond kijkt – en er zijn inderdaad honden met een traumatisch verleden – dan moet je eerst kijken naar zijn basiskarakter. Natuurlijk hebben ervaringen invloed op zijn ontwikkeling en karakter. Net als mensen verschillen ook honden individueel van elkaar. Zo kan de ene hond goedmoedig toekijken naar rondrennende en gillende kinderen terwijl de andere hond er horendol van wordt en met happen en drijven diezelfde kinderen tot rust willen aanmanen. En uiteraard dienen medische zaken te allen tijde uitgesloten te worden. Honden die ziek zijn of pijn hebben kunnen uiteraard minder hebben dan gezonde honden.

De ene hond vindt de spontane omhelzing van een kind prima en de andere hond zal bij datzelfde kind in paniek proberen in het gezichtje te happen. Dus naast de opgedane ervaringen is het basiskarakter belangrijk. En iedere hond is het product van erfelijkheid en stimulering van zijn ontwikkeling.

De vraag is wat de meeste invloed heeft: aanleg of omgeving. Het eeuwige nature versus nurture debat. Het genepakket is niet de enige bepalende factor van gedrag en gedrag is niet alleen het product van ervaring.

Nature versus Nurture

Deskundigen zijn het er vandaag over eens dat karakter en ervaring onlosmakelijk met elkaar verweven zijn. Het ene beïnvloedt het andere. Honden verschillen individueel enorm in hun aanpassings- en herstellervermogen. Doorslaggevend is ook hun veerkracht om te functioneren onder bepaalde omstandigheden en onder specifieke stress. Daarnaast zijn er ook veel gradaties in zowel het (goed) functioneren als het niet functioneren van de hond. Bovendien is dat ook nog eens plaatsgebonden. Bijvoorbeeld een uitvallende hond kan thuis wel voorbeeldig gedrag vertonen terwijl een angstige hond in een vertrouwde omgeving zelfverzekerd kan overkomen. Ook rasgebonden kenmerken mogen nooit vergeten of ontkend worden.

Maar honden die van nature angstig én niet gesocialiseerd zijn (let wel: de hond hoeft niet mishandeld of getraumatiseerd te zijn) zal in zijn verdere leven maar beperkt kunnen omgaan met stress. Deze honden zullen zich slecht kunnen aanpassen aan veranderingen en de eigenaren zullen veel moeite moeten doen om het de hond zo comfortabel mogelijk te maken.

Aan de andere kant van het spectrum zijn er honden die buitengewoon flexibel en stressbestendig zijn en zich altijd en overal aanpassen, ongeacht de omstandigheden waarin ze zijn opgegroeid. Ze zijn in staat snel te herstellen, zelfs van pijnlijke ervaringen. Hun gedrag is robuust, flexibel, aangepast en veerkrachtig. En ook hier geldt dat rasgebonden eigenschappen ook moeten worden meegenomen in de beoordeling.

Opvoeden en leidinggeven

Tussen deze twee uitersten zitten de meeste honden. Ze zijn redelijk zelfverzekerd en hebben van nature vertrouwen in zichzelf en de wereld rondom hen. Natuurlijk kunnen ze schrikken van onverwachte of zelfs angstige situaties. Maar met behulp van een goede eigenaar zullen ze zich snel kunnen herstellen van stress of angst.

En hier komt de rol van de eigenaar in beeld. Wanneer hij de invloed kan inschatten van een bepaalde gebeurtenis in relatie tot de aard van zijn dier, dan is niet dat voorval relevant, maar wel het begrijpen van de hond zelf.

En dan zijn er maar twee vragen belangrijk:

1. Wat is het aanpassingsvermogen van de hond?
2. Wat is de flexibiliteit en de stabiliteit van de hond?

De cognitieve gedragswetenschap heeft aangetoond dat een belangrijke aanwijzing voor het vermogen tot aanpassen en het kunnen blijven presteren, is het kunnen blijven functioneren van basale functies. De mate waarin de basisfuncties verstoord zijn, is een indicatie in welke mate stress of een specifieke situatie het dier beïnvloedt.

De basisfuncties voor het goed functioneren zijn:

- Eten: dieren laten eten wanneer ze honger hebben en dit zonder dwang.
- Drinken: dieren laten drinken wanneer ze dorst hebben en in juiste hoeveelheden, ook hier weer zonder dwang.
- Slapen: honden ongeveer 12 tot 14 uur per dag laten slapen. Grote afwijkingen naar boven of beneden zijn een indicatie van stress, pijn of extreme opwindning.
- Uitscheiden: honden regelmatig laten urineren en ontlasten, met goed geconcentreerde urine en goed verteerd voedsel in een stevige ontlasting. Ook hier geldt weer dat afwijkingen (afgezien van medische problemen) weer een indicatie kunnen zijn van stress en pijn.
- Sociale wisselwerking: sociale vaardigheden handhaven en laten etaleren in heel veel verschillende situaties.
- Leren en Denken: de dieren hun kennis en vaardigheden laten toepassen in heel veel verschillende situaties. Wanneer stress of pijn bij dieren toeneemt, neemt hun vermogen om te leren en helder te denken af.
- Spelen: honden laten spelen wat indicatief is voor hoog functionerend gedrag dat gebaseerd is op fysiek en emotioneel welbevinden en vooral zich veilig voelen in de omgeving en bij zijn speelkameraden.

Een goede hondenbaas zal in specifieke situaties zijn hond moeten kunnen beoordelen aan de hand van de volgende criteria:

1. Hoe functioneert de hond?
2. Waar functioneert hij minder goed en in welke mate?
3. Is het functioneren op een gebied zodanig slecht, dat het medische interventie rechtvaardigt?
4. Waardoor wordt het functioneren van de hond negatief beïnvloed ?
5. Waardoor wordt het functioneren van de hond positief beïnvloed?

Afleren van ongewenst gedrag

Een van nature stabiele en zelfverzekerde hond kan zich aan heel veel situaties aanpassen en zelfs als het uit een nare situatie wordt gehaald in een nieuwe omgeving de bladzijde omslaan en met het nieuwe leven beginnen. Een van nature meer labiele en

onzekere hond kan niet met veel situaties omgaan en zal snel niet meer kunnen functioneren. Dezelfde ervaring kan dus voor individuele honden zeer verschillende gevolgen hebben. Men ziet zelfs bij nestgenoten zeer verschillende karakters. Waar het ene verlegen pupje ook in volwassenheid teruggetrokken en zelfs angstig gedrag kan blijven vertonen, zal haar brutale broertje in volwassenheid dominant gedrag kunnen gaan vertonen. In beide voorbeelden zal het eerste pupje bij een verkeerde begeleiding (te weinig steun of juist mishandeling) voorgoed een zeer angstige hond worden en het brutale broertje bij dezelfde behandeling agressie naar andere honden en mensen vertonen. Terwijl beide honden met de juiste aanpak bij de één een rustige, wat afwachtende houding en bij de ander een levendig en onderzoekend gedrag kunnen gaan vertonen.

Te weten hoe je een dier moet beoordelen in termen van basisfuncties, helpt om werkelijk meer begrip te krijgen voor de hond en om de beste beslissingen voor de eigen hond te nemen zonder te vervallen in het domweg excuseren van probleemgedrag zonder de verantwoordelijkheid daarvoor te nemen.

Deze functionele beoordeling maakt het mogelijk om te weten op welk niveau het dier zich op dit moment bevindt. Het helpt om door te gaan en vooruitgang of terugval te beoordelen op een juist niveau. Zo vaak als het nodig is. Het functioneren weerspiegelt de huidige toestand van het dier. Niet wat hij kan worden of wat hij in het verleden was, maar hoe hij Nu is. De hond leeft in het Nu; beoordeel hem in het Nu, ondersteun hem in het Nu, train hem in het Nu.

Bronnen

1. Suzanne Clothier
2. Ian Dunbar
3. Dr. Phil Zeltzman and Dr. Patty Khuly